ÇÖZÜM VİDEO

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | TEMEL EĞİTİM | ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

SOSYAL BİLGİLER

6. SINIF

I. DÖNEM ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ
ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

SOSYAL BİLGİLER
6. SINIF

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

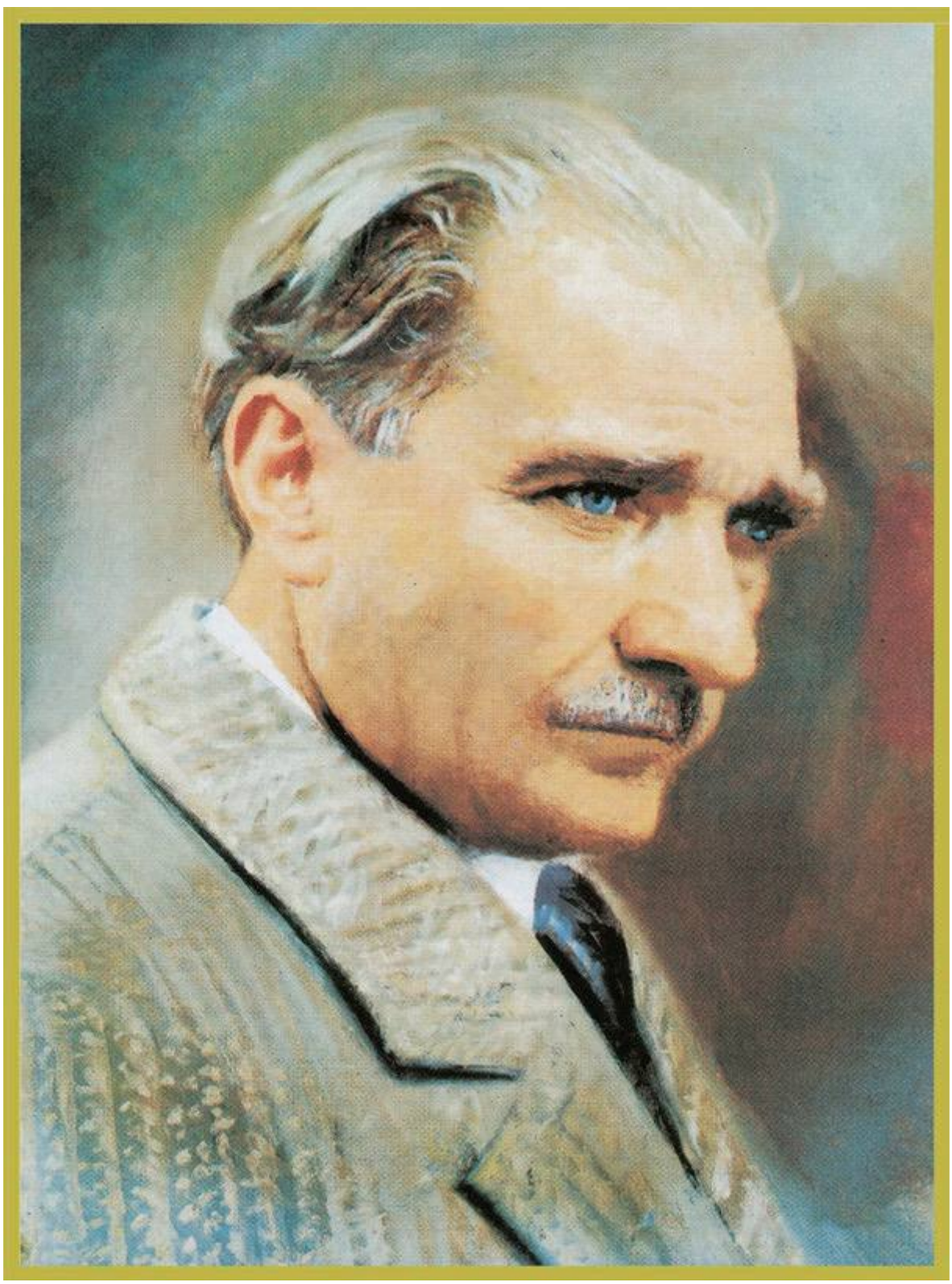
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme 9
SB.6.1.2. Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme 16
SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme 24
SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme 29
SB.6.2.2. Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme 41
SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme 48
SB.6.3.1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme 55
SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme..... 67
SB.6.3.3. İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme..... 74

SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme

a) Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin varsayımda bulunur.
b) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri listeler.
c) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri karşılaştırır.
ç) Gelecekte dâhil olabileceği gruplar ve roller ile ilgili önermede bulunur.
d) Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içinde değişebileceğini değerlendirir.

SB.6.1.1

Zamanda Yolculuk, Rollerim ve Ben

Bireyler, yaşamları boyunca içinde bulundukları gruplara bağlı olarak sürekli gelişen ve değişen rollere sahip olurlar. Gruplarımız değiştikçe sahip olduğumuz roller de değişebilir. Rollerimiz değiştikçe sorumluluk ve haklarımız da değişebilir. Örneğin; çocukluk döneminde evlat, oyun arkadaşı veya öğrenci gibi rollerle başlayan bu süreç, yetişkinlikte meslek sahibi, ebeveyn olma gibi daha büyük sorumluluklara dönüşür. Bu sürekli değişim ve gelişim süreci, bireyin kendi yeteneklerini keşfetmesine ve toplum içerisinde daha bilinçli bir birey olarak yer almasına olanak tanır.

Aşağıdaki görselde bir kişinin yıllar içerisindeki gelişimine bağlı olarak kullandığı eşyalar yer almaktadır.

A Bu eşyaların hangi amaçla ve hangi zamanlarda kullanıldığını düşünerek bu eşyaları kullanan kişinin toplum içindeki yerini ve üstlendiği görevleri belirleyiniz.

Eşyaları inceledikten sonra aşağıdaki bilgilere göre bilgi kartlarındaki boşlukları doldurunuz.

- Grup: Bu eşyayı kullanan kişi, hangi topluluğun (aile, okul, spor kulübü, meslek grubu vb.) bir parçasıdır?
- Rol: Bu eşyayı kullanan kişinin, içinde bulunduğu grupta sahip olduğu görev nedir? (Örneğin; öğrenci, kaptan, anne, doktor, kaleci vb.)

Grup:
Rol:

Grup:
Rol:

Grup:
Rol:

Grup:
Rol:

Grup:
Rol:

Grup:
Rol:

B

Aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.

- İnsanlar aynı zamanda farklı gruplara dâhildirler. Bu yüzden aynı anda birden fazla role sahip olabilirler. Örneğin ……
- İleride farklı gruplara dâhil olduğumda sorumluluklarım bugünkünden farklı olacaktır çünkü ……
- Bir bireyin zaman içinde üstlendiği roller onun haklarını ve sorumluluklarını etkiler çünkü ……

C

Aile toplumun en küçük birimidir. Ailemizde herkesin farklı rol ve sorumlulukları vardır. Ailemizdeki kişilerde belirli dönemlerde farklı grup ve rollerde yer almışlardır.

1. **Ailenizden birisiyle röportaj yaparak aşağıda yer alan soruları sorunuz ve aldığınız cevaplara göre tabloyu doldurunuz.**

- **Geçmişten bugüne hangi gruplara dâhil oldunuz?**
- **Gruptaki rolünüz neydi?**
- **Yaşamınızın hangi dönemindeydiniz?(Gençlik)**
- **O gruplarda ne gibi sorumluluklarınız ve haklarınız vardı?**

Grup	Yaşadığı dönem	Rol	Hakları	Sorumlulukları

2. İçinde bulunduğumuz gruplarda rollerimizin gerektirdiği sorumluluklarımız vardır. Rolümüze ait sorumluluklarımızı yerine getirmediğimizde ne gibi olumsuzluklar yaşanabilir. Bir örnek vererek açıklayınız.

Ç **Aşağıdaki tabloda çeşitli dönemlere ait grup, rol, haklar ve sorumluluklarına dair olan bölümleri kendinizi düşünerek doldurunuz.**

Grup	Rolüm	Haklarım	Sorumluluklarım
Aile			
Okul			
Meslek			

Tabloya göre aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Gelecekte sahip olmak istediğiniz mesleğe veya hayata sahip olmak için şimdiden neler yapmalısınız? Bir örnek üzerinden açıklayınız.

D “Gelecekteki Ben” adında bir günlüğünüz olduğunu düşünün. Bu günlükten bir sayfa koparıyoruz. Yıl 2046… Hayalinizdeki mesleğe sahipsiniz ve yoğun bir gün sizi bekliyor.

Kendinizi hayalinizdeki mesleğinizin zirvesinde hayal ederek bir gününüzü anlatan bir metin yazınız.

Metninizi yazarken;

- Hangi grubun içinde olduğunuza,
- O gün üstlendiğiniz sorumluluklara,
- O rolün size kazandırdığı haklara da yer veriniz.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.1.2. Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlayabilme

a) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini inceler.
b) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisine ilişkin edindiği bilgileri bağlamdan kopmadan dönüştürür.
c) Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.

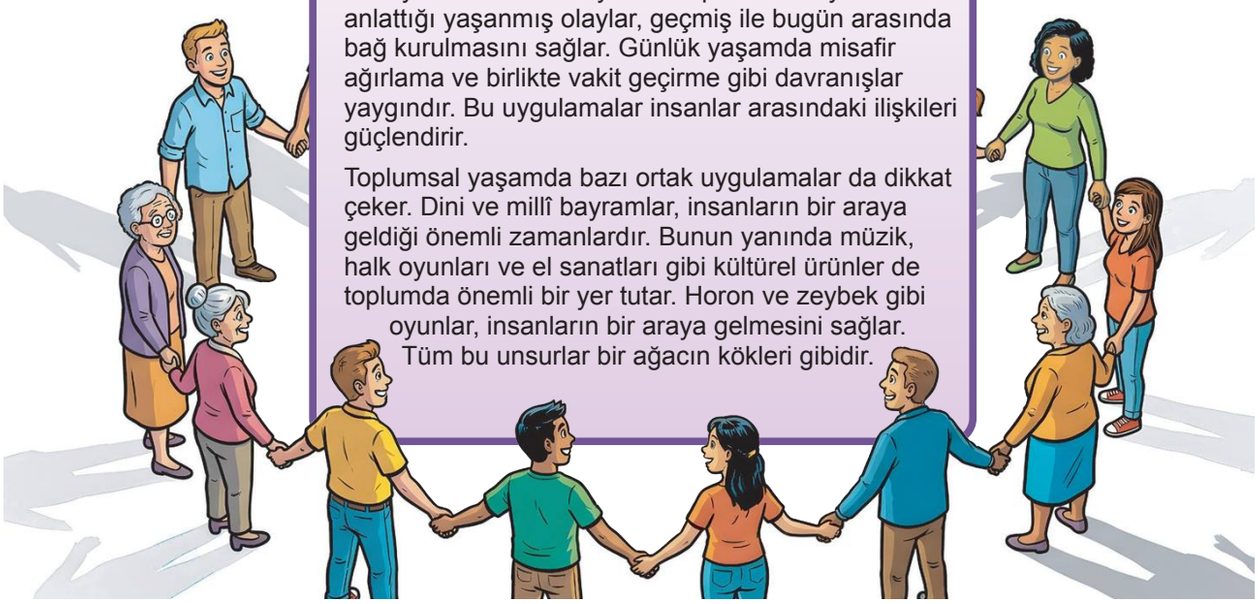
SB.6.1.2

Birlikte Yaşamamızı Sağlayan Ortak Değerlerimiz

Türkiye'nin dört bir yanında yaşayan insanlar, günlük yaşamlarında pek çok ortak özellik paylaşır. Bu ortak özellikler, insanların birbirini anlamasını ve birlikte uyum içinde yaşamasını sağlar. İnsanların aynı dili konuşması, iletişim kurmalarını kolaylaştırır. Bu sayede bireyler duygu ve düşüncelerini paylaşabilir, karşısındaki kişiyi daha iyi anlayabilir.

Toplumda geçmişten günümüze aktarılan bilgiler ve deneyimler önemli bir yere sahiptir. Aile büyüklerinin anlattığı yaşanmış olaylar, geçmiş ile bugün arasında bağ kurulmasını sağlar. Günlük yaşamda misafir ağırlama ve birlikte vakit geçirme gibi davranışlar yaygındır. Bu uygulamalar insanlar arasındaki ilişkileri güçlendirir.

Toplumsal yaşamda bazı ortak uygulamalar da dikkat çeker. Dini ve millî bayramlar, insanların bir araya geldiği önemli zamanlardır. Bunun yanında müzik, halk oyunları ve el sanatları gibi kültürel ürünler de toplumda önemli bir yer tutar. Horon ve zeybek gibi oyunlar, insanların bir araya gelmesini sağlar. Tüm bu unsurlar bir ağacın kökleri gibidir.

A **Metinden yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Metinde verilen örneklerin ortak özelliği nedir? Bu örnekler insanların bir arada yaşamasını nasıl sağlar?**

2. **Metinde ortak değerlerimizin neden bir ağacın köklerine benzetildiğini açıklayınız.**

B

Yandaki görselde bir köprü yer almaktadır. Bu köprüyü ayakta tutan beş sütun; dil, tarih, din, gelenek görenek ve sanat olarak, "Toplumsal Bağlarımız" şeklinde adlandırılmıştır. Bu köprü, toplumun bir arada kalmasını sağlayan unsurları simgelemektedir.

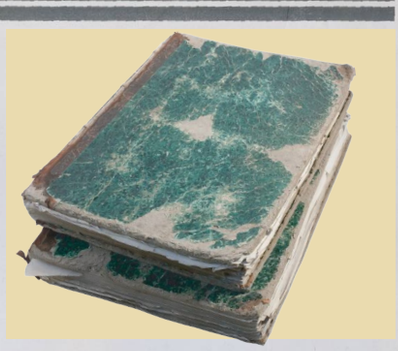
1. Köprü görselindeki sütunları metinde anlatılanlarla ilişkilendirerek aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Köprünün Sütunları	Metinden Örnek
Dil	
Tarih	
Din	
Gelenek-Görenek	
Sanat	

2. Köprüdeki sütunlardan biri olmasaydı toplumsal birliktelik bu durumdan nasıl etkilenirdi? Bir örnekle açıklayınız.

C

Osmanlı'da ekonomik durumu iyi olanların, mahalle bakkalındaki borç defterlerinden (Zimem Defteri) rastgele sayfaları kapatarak borçluları tanımadan yardım etmesi geleneği, bu yıl "dijital belediye uygulamaları" ile canlandırıldı. Binlerce vatandaş, tanımadıkları kişilerin askıdaki faturalarını ödeyerek dayanışma rekoru kırdı. Uzmanlar, bu köklü kültürel bağın, modern çağın yalnızlığına karşı en güçlü "toplumsal tutkal" olduğunu belirtiyor.

Köprü görselinden ve gazete haberinden hareketle aşağıdaki sorularını cevaplayınız.

1. **Gazete haberinde anlatılanlar görselde verilen beş sütundan hangisiyle doğrudan ilişkilidir? Nedeniyle açıklayınız.**

2. **Bu geleneğin, birbirini tanımayan insanlar arasında nasıl bir bağ oluşturduğunu kendi cümlelerinizle açıklayınız.**

3. **Geleneksel** "zimem defteri" **ile modern** "dijital belediye yardımlaşması" **arasındaki benzerliği ve farkı toplumsal birlik açısından değerlendiriniz.**

Ç Edindiğiniz bilgilerden hareketle aşağıdaki çalışma örneklerinden birini seçerek hazırlayınız.

a) Kültür Afişi: Aşağıdaki kutuya, Türkiye'nin farklı yörelerinden halk oyunlarının (horon, zeybek gibi) veya yöresel yemeklerin bir sofrada buluştuğu afiş tasarlayınız. Afişinize slogan yazmayı unutmayınız.

b) Dijital Zihin Haritası:

Köprü görselinde yer alan dil, tarih, din, gelenek-görenek ve sanat unsurlarını kullanarak aşağıda verilen örnekteki gibi bilgisayarınızda bir dijital zihin haritası hazırlayınız. Zihin haritanızı oluşturmak için PowerPoint vb. araçlardan yararlanabilirsiniz. Ortaya "Toplumsal Bağlarımız" başlığını yazınız. Ardından ortadan beş ok çıkarınız ve başlıkları yazınız. Her başlığın altına bir kısa açıklama ve günlük hayattan bir örnek yazınız. Ayrıca aşağıdaki hususlara da dikkat ediniz.

- Yazılar kısa ve anlaşılır olmalıdır.
- Her bölümde en az 1 örnek bulunmalıdır.
- Oklar ve bağlantılar düzenli olmalıdır.
- Görseller amacına uygun şekilde kullanılmalıdır.

Hazırladığınız zihin haritasını dijital dosya olarak öğretmeninize gönderebilirsiniz veya sınıfta kısa bir sunum yapalilirsiniz.

D **Bir müzede rehber olduğunuzu hayal ediniz. Müzede sergilenen** ‘Zor Zamanlarda Yardımlaşma Ruhu’ **adlı köşeyi ziyaret eden turistlere, Türk milletinin zor zamanlarda (deprem, sel vb.) nasıl tek yürek olduğunu ve bunun arkasındaki** ‘millî değerlerimizi’ **anlatan bir konuşma yapacaksınız. Bunun için aşağıda verilen ifadelerin devamını yazarak konuşma metninizi tamamlayınız.**

Saygıdeğer Misafirler, şu an gördüğünüz bu fotoğraflar sadece birer anı değil. Bizim milletimizi birbirine bağlayan o gizli güç aslında .....

E **Etkinlikte öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak tabloda verilen ifadeleri size uygun şekilde işaretleyiniz.**

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
Kültürel bağların toplum için önemini fark edebildim.			
Farklı kaynaklardaki bilgileri karşılaştırıp yorumlayabildim.			
Edindiğim bilgilerden yola çıkarak bir ürün oluşturabildim.			
Millî birliğimizin önemini kendi cümlelerimle ifade ettim.			

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme

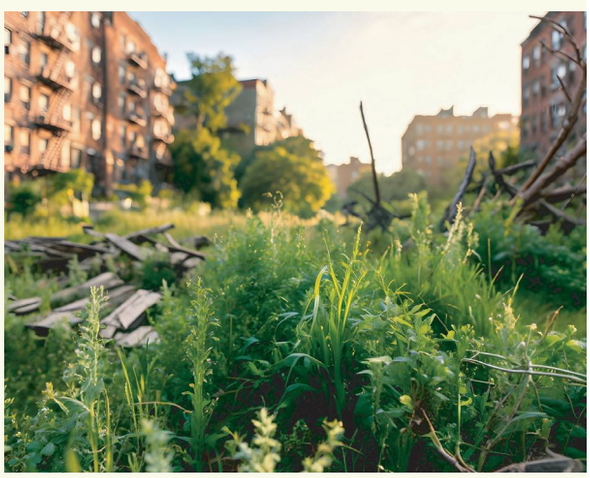
a) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunları fark eder.
b) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunların nedenlerine yönelik farklı bakış açılarını karşılaştırır.
c) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.
ç) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini farklı görüş ve düşünceleri dikkate alarak düzenler.
d) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini savunur.

SB.6.1.3

MAHALLEMİZİN SESİ

YEŞİL ALAN MI, OTOPARK MI?

Huzur Mahallesi'nde bulunan boş arazinin ne için kullanılacağı mahalle halkı tarafından tartışılıyor. Mahalledeki yaşlılar ve çocuklu aileler, buranın hem dinlenebilecekleri hem de çocuklarının güzel vakit geçirip oyun oynayabileceği "Dinlenme ve Oyun Parkı" olmasını istiyor. Mahalledeki araç sahipleri ise yoğun trafik nedeniyle araziye "Katlı Otopark" yapılmasını talep ediyor. Mahalle muhtarı ise bu arazinin nasıl değerlendirileceği konusunda kararsız. "Her iki tarafın da haklı nedenleri olduğunu görüyoruz ama sadece bir seçim yapabiliriz." diyor.

A **Bu mahallenin muhtarı olduğunuzu düşünerek aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Mahallenizde yaşanan bu durumu nasıl değerlendirirsiniz?**

2. **Bu sorunun çözümünün ertelenmesi** "toplumsal birliği" **nasıl etkiler? Açıklayınız.**

3. **Her iki tarafın da (yaşlılar ve çocuklu aileler ile araç sahipleri) nedenlerini karşılaştırdığınızda, sizce hangi tarafın gerekçesi toplumsal düzen açısından daha önceliklidir? Neden?**

4. **Mahallenin muhtarı olarak her iki tarafı da memnun edecek, uygulanabilir ve özgün bir çözüm önerisi geliştiriniz.**

- Geliştirdiğiniz çözüm önerisinin **"adalet"** değerine uygun olmasına dikkat ediniz.
- Çözümünüzü aşağıya bir taslak olarak hazırlayınız.

Önerim: .....

.....

.....

Önerinize karşı görüşlerden gelebilecek eleştirinin ne olabileceğini yazınız.

.....

.....

.....

Bu eleştiriye cevabınızı yazınız.

.....

.....

.....

5. Hazırladığınız çözüm önerisini mahalle sakinlerine sunduğunuzu düşününüz. İnsanları ikna etmek için etkileyici bir “Kamuoyu Duyurusu” **(dijital ortam veya kısa bir konuşma metni) hazırlayınız. Bu duyuruyu hazırlarken aşağıdaki kriterlere dikkat ediniz.**

- Saygılı ve birleştirici bir dil kullanınız.
- Hak ve sorumluluklar çerçevesinde konuşunuz.
- Görsel olarak dikkat çekmek için mesajınıza bir slogan ekleyiniz.

SLOGANINIZ: .....

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme

a) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini belirler.
b) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini görselleştirir.
c) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini özetler.

SB.6.2.1

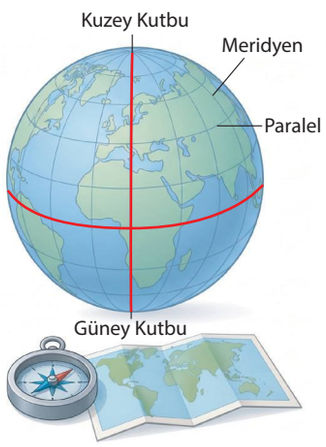
DÜNYANIN NERESİNDEYİZ?

Başlamadan Önce Düşününüz

Bir arkadaşınıza, okulunuzun konumunu tarif etmeniz gerekseydi arkadaşınıza ne söylerdiniz? 36° Kuzey paraleli, 32° Doğu meridyeni mi derdiniz yoksa başka şekilde mi ifade ederdiniz?

Bir yerin mutlak konumu, yani Dünya üzerindeki yeri, paralel ve meridyenlerle gösterilir. Bu konum değişmez ve haritalarda kesin olarak belirlenebilir.

Göreceli konum ise bir yerin çevresindeki diğer yerlere göre nerede olduğunu açıklar. Örneğin; okul, parkın yanında ve hastanenin karşısındadır demek göreceli konumu anlatır. Günlük hayatta adres tarif ederken genellikle göreceli konumu, haritalarda ise mutlak konumu kullanırız.

A Aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

1. **Okulunuzun konumunu tarif ederken hangi ipuçlarını kullandığınızı yazınız.**

2. **Türkiye'nin mutlak konumunu birine anlatmanız istenseydi aşağıdaki özelliklerden hangisini tercih ederdiniz?**

- ☐ Paralel ve meridyen dereceleri
- ☐ Komşu ülkeler ve kıtalar
- ☐ Denizlere uzaklık
- ☐ İklim kuşağı

Seçtiğiniz özelliği neden seçtiğinizi kısaca açıklayınız.

B **Karekodu okutarak Mebi uygulamasındaki adımları takip ederek ilgili videoyu izleyiniz.**

Giriş → Okul Dersleri → 6. Sınıf → Sosyal Bilgiler → Evimiz Dünya → Ülkemizin, Kıtaların ve Okyanusların Konum Özellikleri

1. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri, videodan öğrendiğiniz bilgilere göre doldurunuz.

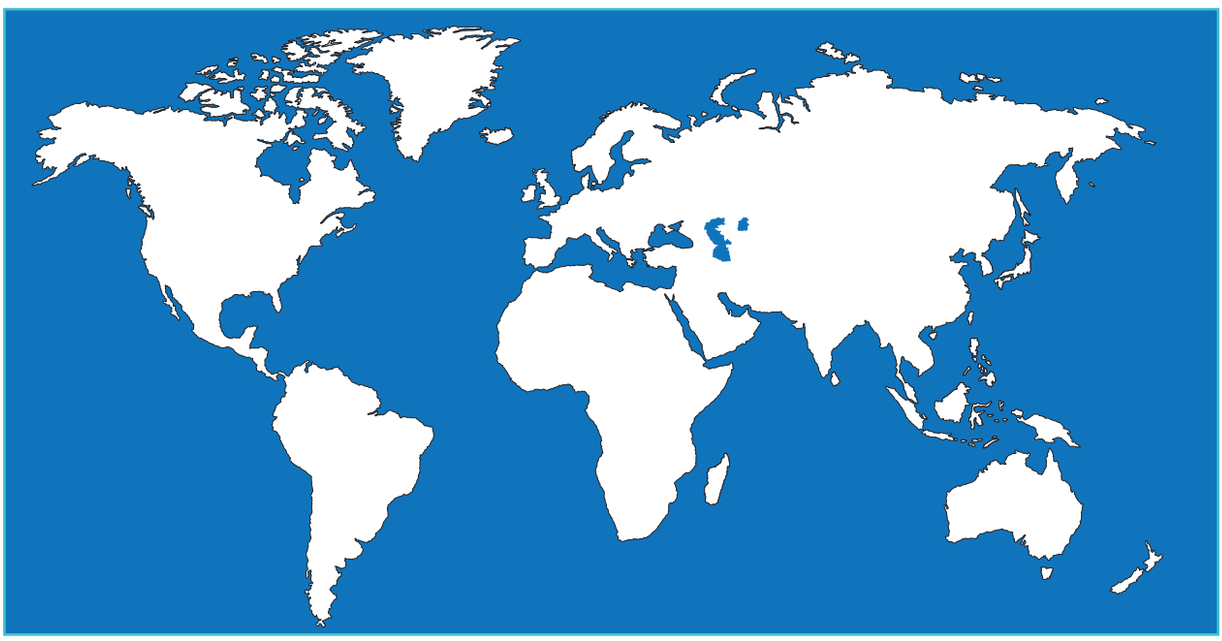
a) Türkiye, Ekvator'a göre ..... yarım küre'de, başlangıç meridyeni'ne (Griniç) göre ise ..... yarım küre'de yer almaktadır.

b) Türkiye'nin mutlak konumu harita üzerinde; ..... - ..... kuzey paralelleri ile ..... - ..... . doğu meridyenleri arasında yer alır.

c) Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında toplam ..... paralellik bir fark bulunmaktadır.

2. Yukarıdaki etkinlikte yazdığınız koordinatları ve dünyanın dönüş yönünü düşününüz. Ramazan ayında iftar vaktinin doğudaki şehirlerde batıdaki şehirlere göre daha erken erken olmasının sebebini yazınız.

C Dünya dilsiz haritasını inceleyiniz.

1. **Haritada Türkiye'yi bulup boyayınız. Haritayı incelediğinizde Türkiye'nin hangi üç büyük kıtanın birleşme noktasında yer aldığını yazınız.**

2. **Türkiye'nin üç kıtanın arasında yer alması, çeşitli boğazlara sahip olması, Orta Doğu'ya yakın olması gibi özelliklerinin sonuçları neler olabilir? Açıklayınız.**

Ç

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Uzayda araştırma yapan astronotlar bulunmaktadır. Astronotlar, uzay aracındaki bazı makineleri çalıştırmakta sıkıntı yaşamaktadır. Bu yüzden araştırmacı astronotlar, hangi koordinatlara iniş yapacaklarını ve hangi ülkeye ineceklerini tahmin edemiyorlar. Sizin göreviniz; onlara Türkiye'nin tam koordinatlarını vererek güvenli bir iniş noktası göstermek ve araştırmacıları Türkiye'ye indirmektir.

1. Araştırmacıları Türkiye'ye indirmek için atlasınızı veya genel ağı kullanarak Türkiye'nin dört uç noktasını bulunuz ve tabloyu doldurunuz.

Yön	Yer Adı	Paralel / Meridyen	Yarım Küre
Kuzey			
Güney			
Doğu			
Batı			

2. Astronotların güvenli bir iniş yapabilmesi ve kapsülden çıktıklarında onları nasıl bir ortamın beklediğini bilmeleri çok önemli.

Onlara bu konuda yardımcı olmak için aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

a) 36°– 42° Kuzey paraleli hangi iklim kuşağına girer? Bu kuşağın temel özelliklerini yazınız.

İklim kuşağı: .....

Temel özellikleri: .....

.....

.....

.....

.....

b) Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir ülkedir.

Bu durumun iklime ne gibi etkileri olduğunu açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Türkiye 5° Kuzey paralelinde olsaydı iklimi bu durumdan nasıl etkilenirdi? Gerekçenizle birlikte yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

D

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Tebrikler! Az önce hesapladığınız bu hassas koordinatları uzay aracının sistemine başarıyla yüklediniz. Araştırmacılar verdiğiniz bu doğru koordinatlarla Türkiye'ye güvenli bir iniş yaptılar ve size teşekkür ediyorlar. Ancak şimdi de indikleri bu ülkenin göreceli konumunu (çevresindeki kıtalar, denizler, komşular vb.) merak ediyorlar. **Onlara rehberlik etmeye devam etmek için aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. Dünya haritasından yararlanarak Türkiye'nin göreceli konumu ile ilgili bilgileri tabloya yazınız.

Yön	Türkiye'nin Göreceli Konumu
Kuzey	
Güney	
Doğu	
Batı	

2. Astronotlar Türkiye'deki görevlerini tamamladıktan sonra bir sonraki iniş hedeflerinin Antarktika olacağını açıkladılar. Dijital atlasınızı kullanarak şu an bulundukları Türkiye ile gidecekleri Antarktika'nın göreceli (özel) konumlarını karşılaştırınız.

Astronotları yeni görevlerine hazırlamak için iki yer arasındaki bu konum farklılığını; insan yaşamını, ulaşım imkânlarını ve ekonomik faaliyetleri nasıl etkilediğini kısaca açıklayınız.

E

Uzayda Kaybolan Araştırmacılar

Araştırmacılar Türkiye'yi çok beğendiler. Sizden, Türkiye'yi hatırlamak ve gidecekleri yerdeki diğer arkadaşlarına anlatmak için bazı materyaller istiyorlar.

1. Araştırmacılar için, Türkiye'yi tanıtan bir kart hazırlayınız.

Türkiye haritası (çiziniz / yapıştırınız)

- Kuzey-güney paralel aralığı: _____
- Doğu-batı meridyen aralığı: _____
- Yarım küre: _____
- Ülke kodu: _____

- Komşu kıtalar: _____
- Komşu denizler: _____
- Önemli boğazlar: _____
- Kara komşuları: _____

Ülke sloganım: _____

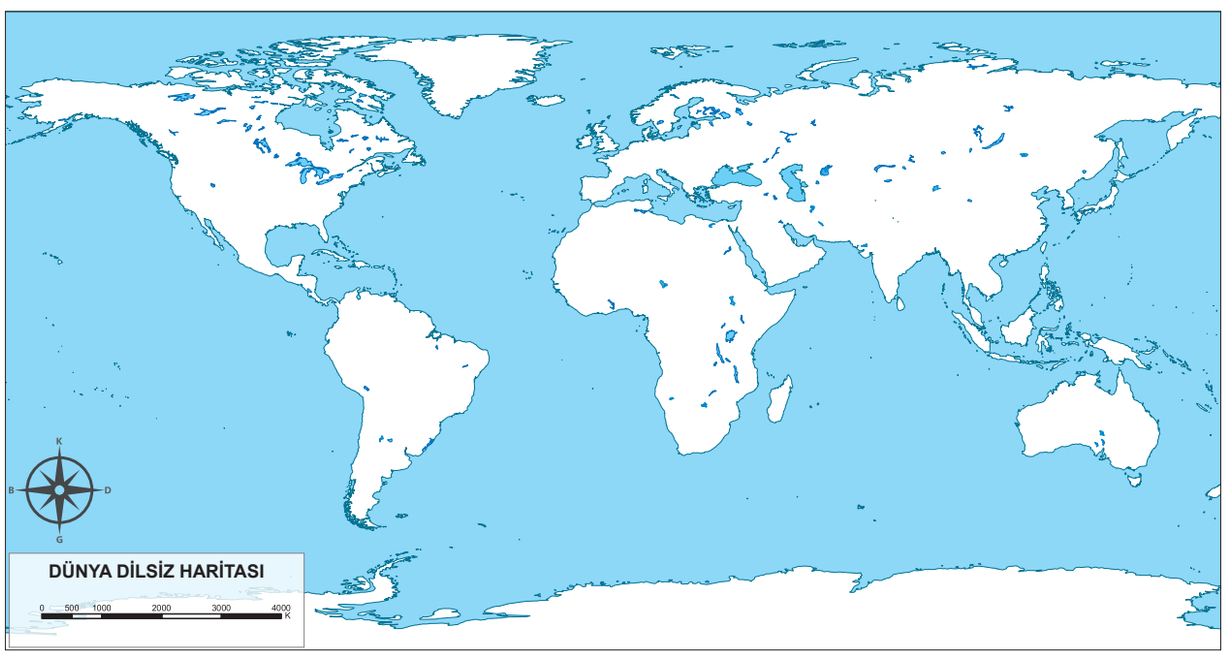
2. Aşağıdaki alana Türkiye'yi tanıtan, bir turizm broşürü tasarlayınız.

Broşürünüzde şu beş bölüm mutlaka yer almalıdır:

- Doğal Güzellikleri: Göller, dağlar, plajlar, milli parklar, şelaleler vb.
- Tarihî ve Kültürel Yerleri: Kaleler, müzeler, camiler, antik kentler, ören yerleri vb.
- Yöresel Lezzetleri: Ülkemize özgü yemek ve tatlılar.
- Neden Önemliyiz? Konumumuzun bize kazandırdığı en az 3 özellik (Örneğin: İstanbul Boğazı'na sahip olmak gibi).
- Türkiye'yi ziyaret edenlerin görmesini istediğiniz yerlerin fotoğrafları.

3. Aşağıdaki yönergeleri verilen Dünya dilsiz haritasında uygulayınız.

- Asya (Sarı), Avrupa (Turuncu), Afrika (Kırmızı), Kuzey Amerika (Mor) kıtalarını belirtilen renklere göre boyayınız.
- Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu, Büyük Okyanus, Arktik ve Güney Okyanus'u haritadaki yerlerine yazınız.
- Boyadıktan ve okyanusları yazdıktan sonra Türkiye'yi harita üzerinde ay yıldız ile işaretleyiniz ve haritanın altına bu konumun ticaret açısından ne anlam ifade ettiğini bir cümleyle yazınız.

Ticaret notu:

Öz Değerlendirme Formu

Öğrencinin

Adı Soyadı : ..... Tarih: .....

Sınıfı /Numarası : .....

Aşağıda verilen ifadeler yaptığınız etkinlikte kendi duygu ve düşüncelerinizi fark etmeniz için hazırlanmıştır. İlgili ifadeler size uygun değilse "**Hayır**"ı biraz uygunsa "**Kısmen**"i çok uygunsa "**Evet**"i, (**X**) ile işaretleyiniz. Tüm ifadeleri işaretlemeyi unutmayınız.

	İfadeler	Hayır	Kısmen	Evet
1	Etkinlik öncesinde yönergeleri takip ederek gerekli ön hazırlığı yaptım.			
2	Etkinlik sırasında verilen videodan ve atlastan etkili bir şekilde yararlandım.			
3	Ülkemizin mutlak ve göreceli konum özelliklerini doğru bir şekilde belirledim.			
4	Kıtaların ve okyanusların dünya üzerindeki göreceli konumlarını harita üzerinde belirledim.			
5	Kıtaların ve okyanusların yerlerini harita üzerinde işaretleyerek görselleştirdim.			
6	Ülkemizin sahip olduğu konum özelliklerinin (kıtalara, denizlere ve koordinatlara göre) sonuçlarını kendi cümlelerimle özetledim.			

Açıklama: Aşağıdaki soruları, etkinlikle ilgili görüşlerinizi dikkate alarak yanıtlayınız.

1. **Bu etkinlikte en çok keyif aldığım bölüm:** .....

.....

2. **Bu etkinlikte en çok zorlandığım / desteğe ihtiyaç duyduğum bölüm:** .....

.....

3. **Etkinliği yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:** .....

.....

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.2.2. Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme

a) Ülkemizdeki doğal ve beşerî çevre özelliklerini belirler.
b) Ülkemizdeki doğal ve beşerî çevre özellikleri arasındaki ilişkiyi belirler.

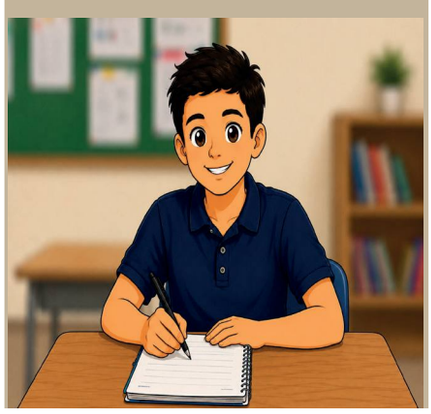
SB.6.2.2

DOĞAL VE BEŞERÎ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ YAŞANTIMIZI NASIL ETKİLİYOR?

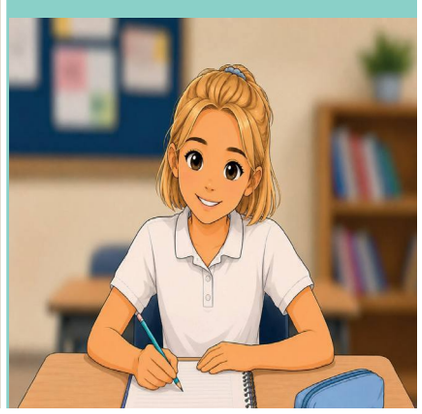
Merhaba, ben Zeynep. Bizim buralarda dağlar denize çok yakın uzanır. Yağış boldur, ormanlar geniş yer kaplar. Evler çoğu yerde yamaçlara kurulmuş-tur. Düz alan az olduğu için tarım alanları parçalıdır. Çay bahçeleri yamaçlara tutunmuş gibi görünür. Kıyı boyunca yollar; tüneller ve viyadüklerle ilerler. Deniz, balıkçılık için önemli bir geçim kaynağıdır.

Merhaba, ben Ömer. Yaşadığım yerde geniş düzlükler vardır. Yazlar sıcak ve kurak geçer. Büyük akarsular her yerde görülmez. Tahıl tarımı yaygındır. Köyler ve şehirler genellikle ulaşım yollarına, ovalara ve su kaynaklarına yakın kurulmuştur. Rüzgârı çok alan bazı alanlarda enerji santralleri dikkat çeker.

Merhaba, ben Eylül. Benim yaşadığım yerde deniz, boğaz, limanlar, sanayi tesisleri iç içedir. Ulaşım imkânları gelişmiştir. Verimli ovalar, uygun iklim ve elverişli konum ekonomik faaliyetleri çeşitlendirmiştir. Ancak nüfusun yoğun olması trafik, hava kirliliği ve doğal alanların azalması gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

A **Zeynep, Ömer ve Eylül'ün yaşadıkları yerlere ait açıklamalarını inceleyiniz. Açıklamalarda geçen doğal çevre özellikleri ile beşerî çevre özelliklerini belirleyiniz. Doğal çevrenin insan yaşamını nasıl etkilediğini tabloya yazınız.**

	Doğal çevre özelliği	Beşerî çevre özelliği	Doğal çevrenin insan yaşamına etkisi
Zeynep			
Ömer			
Eylül			

B **Aşağıdaki gazete haberlerinde Zeynep, Ömer ve Eylül'ün yaşadıkları yerlere dair bazı sorunlar verilmiştir.**

Haber 1

Trabzon'da Heyelan Riski Nedeniyle Bazı Evler Tahliye Edildi

Haber 2

Kuraklık Nedeniyle Kırşehir'de Bazı Tarım Alanlarında Verim Düştü

Haber 3

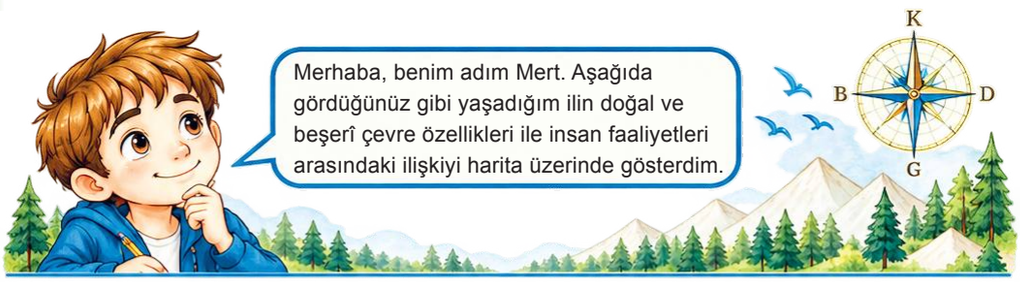
İstanbul'da Trafik Yoğunluğu Yeni Ulaşım Projelerini Gündeme Getirdi

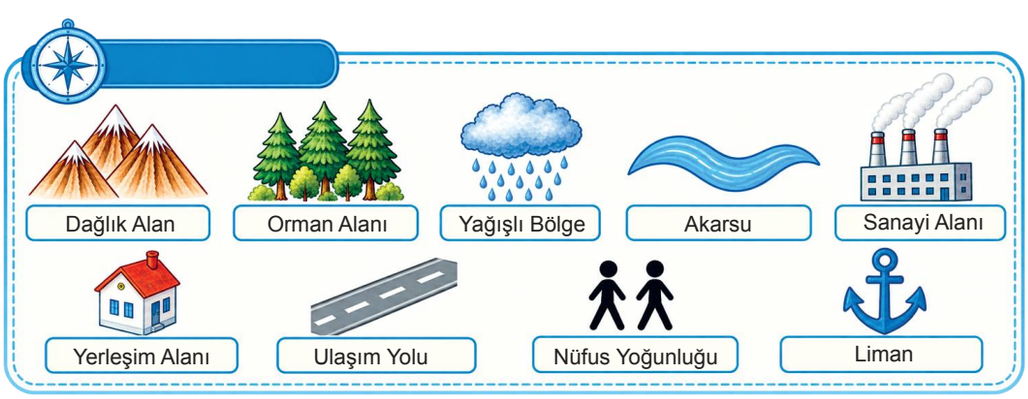
Haberlerde verilen sorunların nedenini, insan yaşamına etkilerini ve çözüm önerilerini tabloya yazınız

Haber	Sorunun Nedeni	İnsan Yaşamına Etkisi	Çözüm Önerisi
Haber 1			
Haber 2			
Haber 3			

C

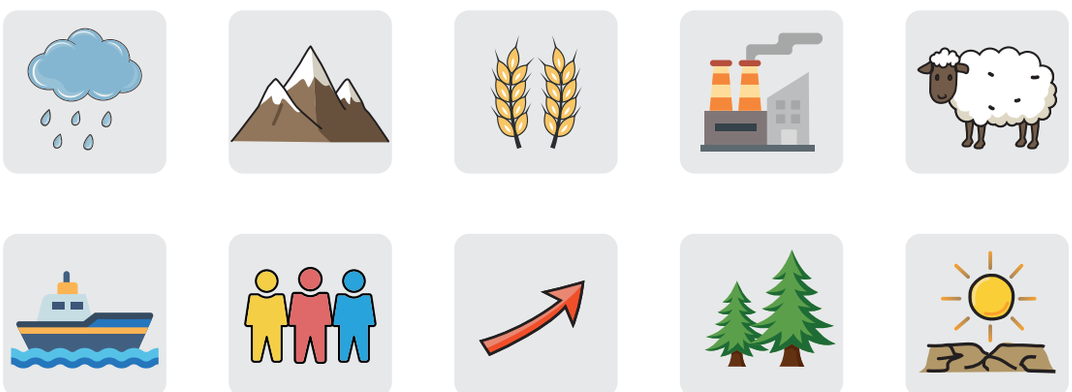

Merhaba, benim adım Mert. Aşağıda gördüğünüz gibi yaşadığım ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi harita üzerinde gösterdim.
K
B
D
G

Dağlık alanlar ulaşımı zorlaştır. Yollar virajlıdır, tünel ve viyadük ihtiyacı artar.
Dağlık alanlar ulaşımı zorlaştır. Yollar virajlıdır, tünel ve viyadük ihtiyacı artar.
Su kaynaklarına yakın yerlerde yerleşme ve tarım faaliyetleri gelişir.
Sanayinin geliştiği yerlerde iş imkanı arttığı için nüfus yoğunlaşır.
Akarsular üzerine köprüler kurularak ulaşım kolaylaşır.
Deniz kıyısındaki liman faaliyetleri ve balıkçılık yapılır, turizm gelişir.

Dağlık Alan
Orman Alanı
Yağışlı Bölge
Akarsu
Sanayi Alanı
Yerleşim Alanı
Ulaşım Yolu
Nüfus Yoğunluğu
Liman

1. Aşağıdaki sembolleri, bilgi kartlarını ve örnek ilişkilendirmeleri inceleyiniz.

ÖRNEK SEMBOLLER:

ÖRNEK BİLGİ KARTLARI:

Yağışın fazla olduğu yerlerde ormanlar geniş yer kaplar.

Sanayinin geliştiği yerlerde nüfus yoğundur.

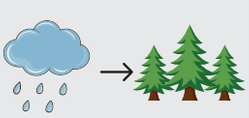

Dağlık alanlarda ulaşım zor şartlarda gerçekleşir.

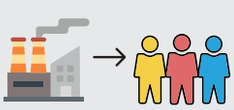

Kurak alanlarda tarım zor şartlarda yapılır.

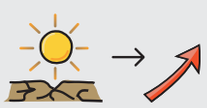
ÖRNEK İLİŞKİLENDİRME:

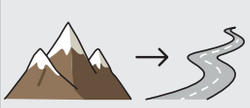
Yağış fazla - Geniş orman arazisi

Sanayi gelişmiş - Nüfus yoğun

Artan kuraklık - Başka yerleşim alanlarına göç

Dağlık alanlar - Ulaşım şartlarının zorlaşması

2. Siz de yaşadığınız ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi yukarıdaki örnekteki gibi resim kâğıdına çizdiğiniz harita üzerinde gösteriniz.

3. Yaşadığınız ilin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile insan faaliyetleri arasındaki ilişkiyi yukarıdaki örnekteki gibi resim kâğıdına çizdiğiniz harita üzerinde gösteriniz.

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme

a) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini inceler.
b) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini bağlamdan kopmadan dönüştürür.
c) Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.

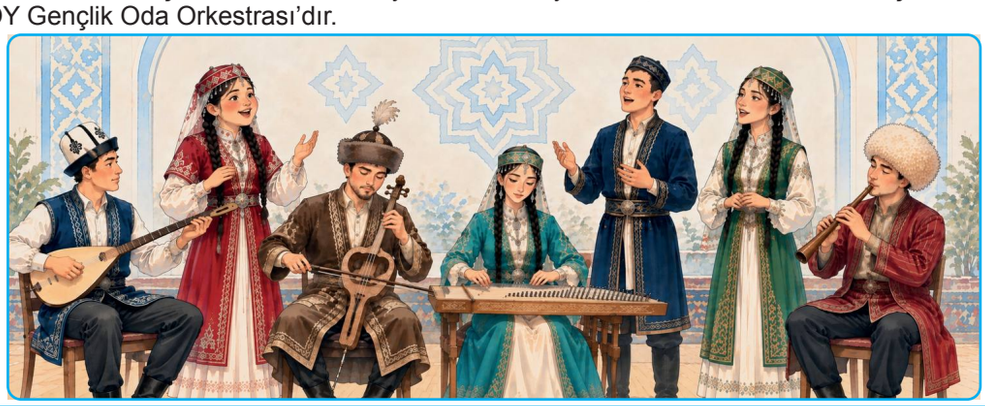
SB.6.2.3

DEDE KORKUT'UN ÇOCUKLARI

Türk dünyası sadece sınırlar demek değildir; o sınırlardan taşan ortak bir dildir, ezgidir ve tarihtir. Türkiye; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan gibi kardeş ülkelerle el ele vererek bu ortak mirası korumak için projeler yürütüyor. Bunlardan biri Türk dünyası tarafından kurulan TÜRKSOY'dur. TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı), Türk dili konuşan ülkeler ve topluluklar arasında kültürel iş birliğini sağlamak, ortak Türk kültürünü araştırmak, geliştirmek ve dünyaya tanıtmak amacıyla 1993 yılında kurulan uluslararası bir kuruluştur, merkezi Ankara'dadır. TÜRKSOY, bu iş birliğinin "Kültürel UNESCO"su olarak bilinmektedir.

TÜRKSOY'un girişimleri sonucunda hayata geçen 3 farklı sanat topluluğu bulunmaktadır. Bunlar TÜRKSOY üyesi ülkelerin millî çalgılarını bir araya getiren TÜRKSOY Halk Çalgıları Orkestrası, kurulduğu yıl Avrupa Koro oyunlarında 3 altın madalya alan TÜRKSOY Gençlik Korosu ve kuruluşundan itibaren dünyanın dört bir yanında, sanatseverlerle buluşan TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası'dır.

A **TÜRKSOY'un bu girişimleri sayesinde üye ülkeler arasında kültürel ve sanatsal pek çok iş birliği gerçekleştirilmiştir.**

1. **Siz de TÜRKSOY üye ülkelerinin daha çok hangi millî çalgıları kullandıklarını araştırarak aşağıdaki tabloya yazınız.**

Ülke	Kullanılan Millî Çalgılar
Türkiye	
Azerbaycan	
Kazakistan	
Kırgızistan	
Özbekistan	
Türkmenistan	
Tataristan	

TÜRKSOY bünyesinde oluşturulan sanat topluluklarının Türk kültürüne katkılarının neler olabileceğini yazınız.

B **TÜRKSOY'a üye ülkelerden birini seçerek o ülkeyi tanıtan bir afiş hazırlayınız. Afişinizde aşağıdaki unsurlara yer veriniz.**

- Bayrak
- Geleneksel yemek
- Kültürel etkinlik
- Türkiye ile ortak yönler

C **Aşağıda Türkiye'nin Türk dünyası ile yaptığı bazı iş birliği haberleri yer almaktadır.**

HABER 1

Ortak Tarih Kitabı

Türk Konseyi üye ülkeleri okullarda okutulacak ortak tarih kitabını onayladı.

HABER 2

TİKA'dan Restorasyon

Türkiye, Moğolistan'daki Bilge Kağan Yazıtları'nın korunması için müze inşa etti.

1. **Haber 1'deki** "Ortak Tarih Kitabı" **projesi, gelecekte bu ülkeler arasındaki ilişkileri nasıl etkileyebilir? Açıklayınız.**

2. **Türkiye'nin Moğolistan'da Bilge Kağan Anıtları için müze inşa ederek neyi amaçlamış olabileceğini açıklayınız.**

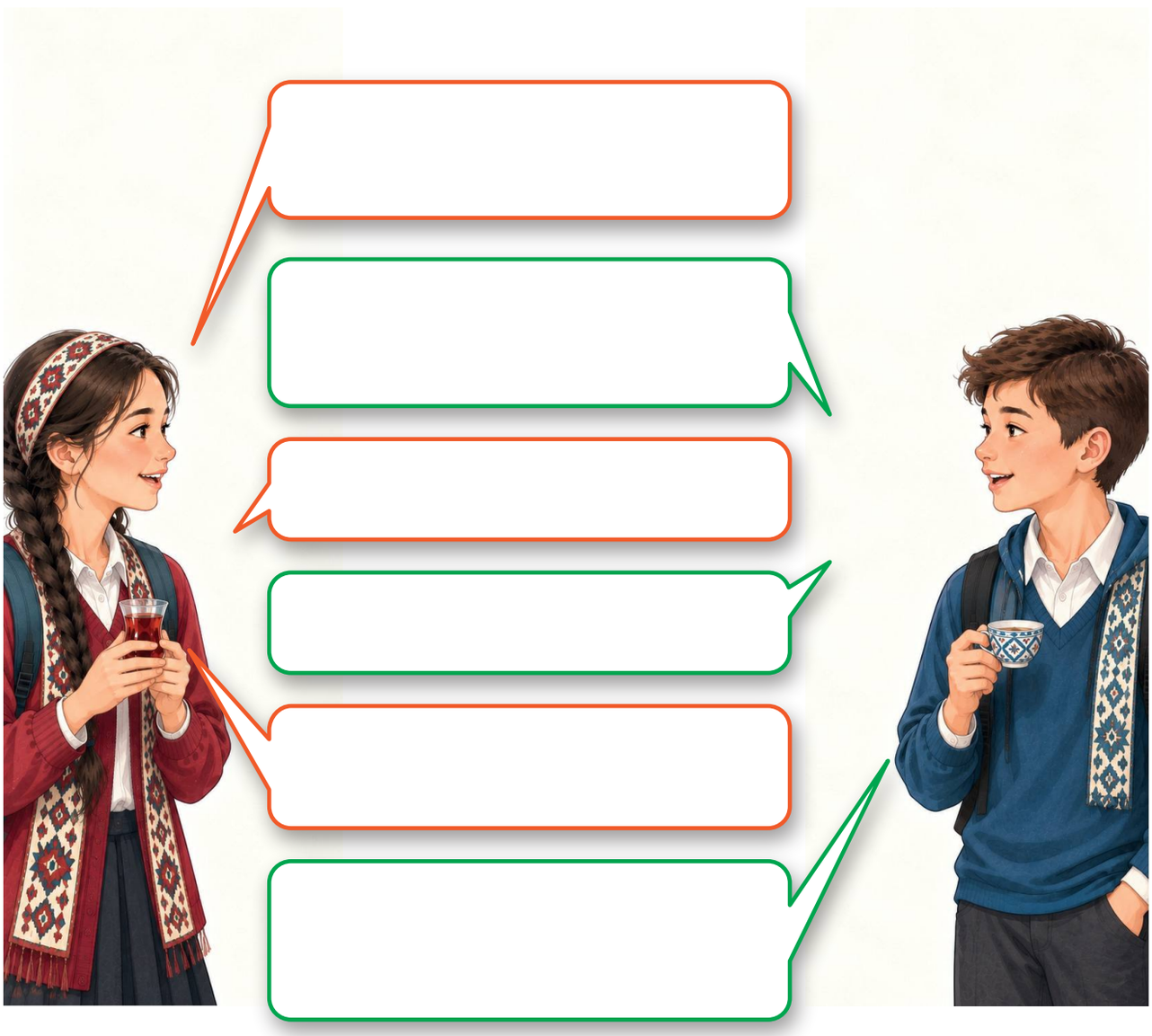
Ç **Kendinizi TÜRKSOY proje koordinatörü yerine koyarak Türk dünyasındaki gençleri birbirine yakınlaştıracak bir etkinlik tasarlayınız. Etkinliğinizi aşağıda verilen şablona yazınız.**

Etkinlik Adı : .....

Etkinliğin Amacı : .....
.....

İçerik (Ne yapılacak?):
(Örneğin: Dijital oyun turnuvası, ortak mutfak festivali, öğrenci değişim programı vb.)

D **İki farklı Türk devletinden gelen iki arkadaşın ortak bir kültürel değerimiz olan çay kültürü üzerine konuşmasını yansıtacak şekilde aşağıdaki konuşma balonlarını doldurunuz.**

“Kültürel iş birliği sadece geçmişi hatırlamak değil, geleceği birlikte inşa etmektir.” **diyen bir araştırmacı, Türkiye’nin Türk dünyasına yönelik yürüttüğü hangi faaliyeti bu görüşüne kanıt olarak gösterebilir? Açıklayınız.**

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.3.1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme

a) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.
b) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.
c) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.
ç) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.
d) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında toplana bilgiler üzerinden çıkarım yapar.

SB.6.3.1

TÜRKİSTAN

6. sınıf öğrencileri Mert, Deniz ve Mehmet, okullarında düzenlenecek olan “Köklerimizin İzinde: İlk Türk Devletlerinin Medeniyete Katkıları” başlıklı Genç Tarihçiler Sempozyumu’na okul temsilcisi olarak katılmaya hak kazanmışlardır. Sunum dosyalarını hazırlamak ve jüri önünde güçlü bir savunma gerçekleştirmek için araştırmalara başlarlar. Öncelikle büyük devletlerin doğup geliştiği Türkistan coğrafyasının fiziki ve iklimsel koşullarını değerlendirmek için Türkistan haritasını incelemeye başlarlar ve elde ettikleri sonuçları bir metne çevirirler.

Türkistan, geniş bozkırları ve sert iklimiyle Türk tarihinin başladığı ve şekillendiği çok önemli bir coğrafyadır. Bu bölgenin yapısı, içinde yaşayan insanların hayat tarzını doğrudan etkilemiştir. Topraklarının büyük bir kısmının tarıma uygun olmaması Türk boylarını, geçimlerini sağlamak için geniş otlaklarda hayvancılık yapmaya yönlendirmiştir. Hayvanlarına taze ot bulabilmek için de mevsimlere göre yer değiştiren “konargöçer” bir yaşam tarzını seçmişlerdir. Bazı boylar ise, kalıcı olarak yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu güçlü ve mücadeleci yaşam kültürü sayesinde bölgede Asya Hun, Göktürk ve Uygur gibi büyük Türk devletleri kurulmuştur. Bu yüzden Türkistan; Türk kültürünün, geleneklerinin ve devlet kurma fikrinin doğup geliştiği gerçek bir yurt olarak kabul edilir.

A **Aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Mert, Deniz ve Mehmet'in hazırlamış olduğu metinden yola çıkarak aşağıda verilen yönergeleri takip ediniz.**
   - Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiğiniz konuyla yazınız.
   - Merak kutunuzdan, araştırmak istediğiniz bir konuyla ilgili soruyu seçiniz.
   - Seçtiğiniz konu hakkında kısa bir araştırma yapıp araştırmanızı özetleyiniz.

MERAK KUTUNUZ	SEÇTİĞİNİZ KONU	ARAŞTIRMANIZIN ÖZETİ

2. **Türkistan'da kurulan ilk Türk devletleri döneminde yaşasaydınız en çok deneyimlemek istediğiniz şey ne olurdu? Açıklayınız.**

GEÇMİŞİN İZİNDE TÜRKLER

Doğu Türkistan'da yapılan arkeolojik kazılarda, içinde Türk arkeologların da bulunduğu bir ekip Türklere ait olduğu düşünülen birçok eseri gün yüzüne çıkardı. Kazı alanında; üzengi, üzerinde on çentik bulunan bir mühür, ok uçları gibi birçok eser bulundu. Bulunan bu on çentikli mührün Mete Han'ın askerî yapıya getirdiği onlu sistem için kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca kazı alanının yakınında yerleşik yaşama geçen Uygurlara ait olduğu düşünülen şehir kalıntıları ve matbaa harflerine benzeyen kalıplara da ulaşıldı. Son olarakta belirlenen kazı alanında Hakan'ın eşi Hatun'a ait olduğu düşünülen bir kurgan (oda mezar) da keşfedildi. Kurganda, çeşitli günlük hayatta kullanılabilecek aletler, altından bir başlık, özenle işlenmiş üzerinde hayvan figürleri olan halı parçası olduğu düşünülen eserler bulunmuştur. Bu tarihî keşif sayesinde binlerce yıl önce yaşamış Türk medeniyetlerine dair önemli bilgilere ulaşılacağı düşünülmektedir.

Mert, Deniz ve Mehmet coğrafyanın yaşam üzerindeki etkilerini inceledikten sonra, sunumları için o döneme ait gerçek kanıtlar aramaya başladılar. İnceledikleri bir arkeoloji dergisinde yayımlanan yeni bir kazı haberi dikkatlerini çekti. Sunumlarında bu tarihî bulguları kullanmak için haberi dosyalarına eklediler.

Haber metnine göre ve edindiğiniz kaynaklara göre aşağıda yer alan soruları yanıtlayınız.

1. **Aşağıda yer alan 5N1K kutularına en az bir soru yazınız.**

NE?	NEREDE?	NE ZAMAN?

NASIL?	NİÇİN?	KİM?

2. **Metinde geçen** "üzerinde on çentik bulunan bir mühür" **ile Mete Han'ın kurduğu** "onlu sistem" **arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Açıklayınız.**

3. **Kazı alanında hem atlı göçebe kültürüne ait** "üzengi" **ve** "ok uçları" **gibi parçaların, hem de** "şehir kalıntıları" **ve** "matbaa kalıplarının" **bir arada bulunması, o bölgede yaşamış Türk topluluklarının yaşam biçimine yönelik hangi bilgilere ulaşmamızı sağlar? Açıklayınız.**

4. **Bu kurganda** "Hakan'ın eşi Hatun'a" **ait altın başlık ve değerli eşyaların bulunması, o dönemdeki Türk toplumunda kadının toplumdaki yeriyle ilgili hangi bilgilere ulaşmamımızı sağlar? Araştırınız ve bir örnek üzerinden açıklayınız.**

5. Arkeolojik kazı ile ilgili verilen tabloyu metinden ve genel ağdan yararlanarak doldurunuz.

Bulunan Nesne	İlgili Olduğu Alan	Günümüz Mirasına Katkısı
Onlu Mühür		
Üzengi		
Matbaa Kalıpları		
Şehir Kalıntıları		
Halı		

C Tarihî eserleri inceleyen Mert, Deniz ve Mehmet, yazılı kaynaklara geçmeye karar verirler. Uygurların matbaa kalıplarından yola çıkarak o dönemin kültürünü ve devlet yapısını anlatan kaynak A ve kaynak B metnine ulaşırlar.

Kaynak A:
Uygurlar, 8. yüzyılda geliştirdikleri alfabe ile pek çok dinî ve edebî metni Türkçeye aktardı. Manihaizm ve Budizm'i benimseyen Uygurlar, bu dinlerin metinlerini kendi yazıları ile çoğaltarak bilginin yayılmasına öncülük etti.

Kaynak B:
Uygur alfabesinin önemi yalnız dinî metinlerle sınırlı kalmadı. Moğol İmparatorluğu, Uygur alfabesini uyarlayarak resmî yazışmalarda kullanmışlardır. Dolayısıyla Uygur Alfabesi Moğol alfabesini doğrudan etkilemiştir.

1. Tabloda yer alan soruları belirtilen kaynaklara göre doldurunuz.

Sorular	Kaynak A'ya göre cevaplarım
Uygurlar, alfabeyi hangi yüzyıllarda geliştirmişlerdir?	
Uygurların hangi tür metinleri Türkçeye çevrilmiştir?	
Uygurlar neyin yayılmasına öncülük etmişlerdir?	

Sorular	Kaynak B'ya göre cevaplarım
Uygur alfabesinin Moğol İmparatorluğunda hangi alanda kullanılmıştır?	
Uygur Alfabesi hangi alfabeyi etkilemiştir?	
Uygur alfabesi hangi metinlerle sınırlı kalmamıştır?	

2. Verilen iki kaynaktan hareketle Uygurların medeniyetimize bıraktıkları en önemli mirasın ne olduğunu düşünüyorsunuz? Bu mirası anlatan etkileyici bir slogan yazınız.

En Önemli Miras: _____

Slogan: _____

ç

Hazırlıklarını bitiren Mert, Deniz ve Mehmet sempozyumdaki sunumlarını yapmak için yerlerini aldı. Kendi konularıyla (Sosyal Yapı, Ekonomi, Hukuk) ilgili hazırladıkları konuşmaları yapmaya başladılar.

Aşağıda yer alan konuşmaları okuyunuz ve verilen soruları cevaplayınız.

Merhaba, ben Mert. Türk toplumunda kadınlar ailenin temel direği sayılırdı. Toplumda sosyal, siyasi ve askerî alanda erkeklerle eşit haklara sahipti. Kadınlar ata biner, gerekirse savaşa giderdi. Kağanın eşi olan hatun, devlet işlerinde söz sahibiydi; bazı hatunların yabancı elçileri bizzat kabul ettiği bilinmektedir.

Merhaba ben Deniz. Türkistan'da yaşayan Türk boyları, İpek Yolu üzerinde bulundukları için doğubatı ticaretinde etkin rol oynamışlardır. Hayvancılıkla geçimlerini sağlayan konargöçer Türkler, Uygurlar zamanında yerleşik yaşama geçerek şehirlerde pazarlar kurmuş değiştokuş esasına göre ticaret yapmışlardır.

Merhaba ben Mehmet. Türk devletlerinde hukuk, yazısız kurallar olan ancak herkesin uymak zorunda olduğu ve töre olarak adlandırılan kurallardır. Devletin yöneticisi kağan, aldığı bütün kararlarda töreye uymak zorundaydı. Devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı yere kurultay meclisi denilirdi. Danışma meclisi şeklinde olan bu mecliste son söz her zaman kağanındır.

1. **Öğrencilerin paylaştıkları konuşmalardan yola çıkarak aşağıdaki ifadeler hakkında çıkarımda bulununuz.**

   a. İlk Türk devletlerinde kadının toplumdaki ve devlet yönetimindeki yeri hakkında ne söylenebilir? Bu durumu günümüzdeki kadın hakları ve toplum anlayışıyla kısaca karşılaştırınız.

   b. Türklerin İpek Yolu ticaretindeki rolü, medeniyetimize nasıl bir katkı sağlamış olabilir? Açıklayınız.

   c. Töre anlayışı ile günümüz hukuk sistemleri arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Kurultay'ın günümüzde hangi kuruma benzediğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

d. Öğrencilerin konuşmalarından, edindiğiniz bilgilere göre; ilk Türk devletlerinin medeniyetimize hangi alanlarda katkılar sağladığını anlatan kısa bir metin yazınız.

2. Öğrencilerin paylaştığı bilgileri dikkate alarak aşağıda verilen ifadeleri yönergelere göre değerlendiriniz.

- Her ifadeyi Doğru (✓) veya Yanlış(X) olarak işaretleyiniz.
- İşaretlemenizin gerekçesini bir cümleyle açıklayıp hangi öğrencinin bilgisinden faydalandığınızı da belirtiniz.

a. Türk kadınları yalnızca ev işleriyle ilgilenirdi; siyasi ya da askerî konularla ilgilenmezlerdi.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

b. Uygurlar yerleşik hayata geçerek şehirlerde ticaret yapmaya başlamışlardır.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

c. Kurultay'da son karar yetkisi her zaman Kağan'a aittir.

☐ Doğru
☐ Yanlış

Gerekçeniz:

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme

a) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarını belirler.
b) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına yaptığı katkıları eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanları ile ilişkilendirir.
c) İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına yaptığı katkılar hakkında çıkarım yapar.

İSLAM MEDENİYETİNİN İNSANLIĞA MİRASI

İslam medeniyetinin farklı alanlardaki katkılarının anlatıldığı aşağıdaki kutularda verilen bilgileri okuyunuz.

BİLGİ KUTUSU 1

Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde Medine'de Mescid-i Nebevî'nin bir bölümüne "Suffe" adı verilmişti. Burada kalan bazı kişiler okuma yazmayı, Kur'an'ı ve günlük yaşamla ilgili bilgileri öğreniyordu. Bilgi sahibi olan kişiler öğrendiklerini başkalarına anlatıyor, böylece bilgi toplum içinde yayılıyordu. O dönemde öğrenmenin yalnızca çocuklar için değil, yetişkinler için de önemli olduğu düşünülüyordu.

BİLGİ KUTUSU 2

Abbâsîler Dönemi'nde Bağdat'ta kurulan Beytülhikme'de farklı bölgelerden gelen bilginler birlikte çalışıyordu. Burada matematik, astronomi, tıp ve geometri alanlarında araştırmalar yapılıyor; eski eserler çevrilerek geliştiriliyordu. Hint, Helen ve Yunan dünyasına ait bilgiler inceleniyor, bilim insanları gökyüzünü gözlemleyerek takvim ve zaman hesaplamaları yapıyordu. Daha sonra bu çalışmalar başka toplumları da etkiledi.

BİLGİ KUTUSU 3

Hz. Muhammed (sav) Dönemi'nde hazırlanan Medine Sözleşmesi ile şehirde yaşayan farklı toplulukların hak ve sorumlulukları belirlenmişti. Böylece toplum düzeninin korunmasına önem verilmişti.
Dört Halife Dönemi'nde insanlar yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak için kadılara başvuruyordu. Kadılar karar verirken tarafları dinliyor ve kurallara göre hüküm vermeye çalışıyordu.

BİLGİ KUTUSU 4

Abbâsîler Dönemi'nde Bağdat önemli bir kültür merkezi hâline gelmişti. Buraya farklı ülkelerden kitaplar getiriliyor, başka kültürlere ait eserler çevrilerek korunuyordu. İnsanlar kendi kültürlerinin yanında başka kültürlere ait düşünceleri de öğrenme fırsatı buluyordu. Bu durum toplumlar arasında bilgi alışverişini artırıyordu.

BİLGİ KUTUSU 5

İslam medeniyetinde kitaplar yalnızca bilgi vermek için hazırlanmazdı. Yazılar daha güzel görünmesi için özenle yazılır, sayfalar desenlerle süslenirdi. "Hat" adı verilen güzel yazı sanatı ve "tezhip" adı verilen süsleme sanatı kitaplarda sıkça kullanılırdı. Ayrıca camilerde ve yapılarda geometrik desenlere yer verilirdi.

BİLGİ KUTUSU 6

Emevîler ve Abbâsîler Dönemlerinde yapılan bazı yapılar yalnızca ibadet yeri olarak kullanılmıyordu. Şam'daki Emeviyye Camii ve Samarra Ulu Camii gibi yapılar insanların bir araya geldiği önemli merkezlerdi. Geniş avlular, sütunlar ve farklı mimari özellikler dönemin mühendislik anlayışını gösteriyordu. Samarra Ulu Camii'nin sarmal minaresi bugün bile dikkat çekmektedir.

A **Bilgi kutularındaki işlenen konuları dikkate alarak bu konuların hangi alan veya alanlarla ilgili olduklarını aşağıdaki tabloda işaretleyiniz. (**Birden fazla alan işaretleyebilirsiniz.)

Bilgi Kutusunda İşlenen Konu	Eğitim	Bilim	Hukuk	Kültür	Sanat	Mimari
Suffe						
Beytülhikme						
Kadılık sistemi						
Çeviri eserlerin korunması						
Hat ve süsleme						
Şam Emevi Camii						

B **Aşağıdaki tabloyu bilgi kutularında verilen bilgilerden yararlanarak doldurunuz.**

Bilgi kutusu	İnsanlığa katkısı	İnsanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığı
1		
2		
3		
4		
5		
6		

C **Aşağıdaki kavramları örnekte verildiği gibi ilişkilendiriniz. Yaptığınız ilişkilendirmelerin nedenini yazınız.** (Aynı sözcükler birden fazla kullanılabilir.)

Kavramlar:
Kâğıt - Kütüphane - Bilim - Eğitim - Beytülhikme - Ortak miras - Mimari - Sanat - Hukuk - Adalet

Örnek ilişki:

Kâğıt → Kütüphane

Çünkü kâğıdın yaygınlaşması kitapların çoğalmasını kolaylaştırmıştır.

..... → .....

.....

..... → .....

.....

..... → .....

.....

..... → .....

.....

..... → .....

.....

..... → .....

.....

Ç **İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlardaki çalışmaları neden insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmelidir? Açıklayınız.**

D **Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.**

1. Suffe gibi öğrenme ortamları olmasaydı .....

2. Beytülhikme'de çeviri ve bilim çalışmaları yapılmasaydı .....

3. Medine Vesikası ve kadılık gibi hukuk uygulamaları gelişmeseydi .....

4. Hat ve tezhip gibi sanatlar gelişmeseydi .....

5. Emeviyye Camii ve Samarra Ulu Camii gibi yapılar korunmasaydı .....

E **7 - 13. yüzyıllar arasında İslam medeniyetine ait yaşadığınız ile en yakın ortak miras olarak gösterebileceğiniz bir ögeyi araştırarak aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

1. **Ortak mirasın adı:**

2. **Bize ne anlatmaktadır?**

3. **İnsanlığa katkısı nedir?**

4. **Günümüz açısından önemi nedir?**

5. **Neden korumalıyız?**

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

SB.6.3.3. İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme

a) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimi kaynaklara dayanarak analiz eder.
b) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime ilişkin dönemin koşullarını fark eder.
c) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını günümüz koşullarıyla karşılaştırır.
ç) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını dönemin koşulları içinde açıklar.

SB.6.3.3

KARAHANLILARIN İSLAMİYET'İ KABUL SÜRECİ

Karahanlıların İslamiyet'i kabulü, Abdülkerim Satuk Buğra Han'ın tahta geçmesi ve İslam dinini resmî devlet dini olarak ilan etmesiyle (yaklaşık 932) gerçekleşmiştir. Satuk Buğra Han; Samani tüccarlar ve sufiler aracılığıyla İslamiyet ile tanışmış, bu dinin kitleler halinde benimsenmesini sağlamıştır.

A

Verilen soruları metne göre cevaplayınız.

1. Karahanlıların İslamiyet'i kabul etmelerinde kimlerin etkisi olduğunu yazınız.

2. Karahanlıların İslamiyet'i kabul etmesinde Satuk Buğra Han'ın rolü ne olmuştur? Açıklayınız.

B

Aşağıda, Talas Savaşı sonrası Türklerin İslamiyet ile tanışma sürecini ve kültürel etkileşimi anlatan kısa bir günlük metni yer almaktadır.

"Karahanlı Tüccarın Günlüğü"

"Ben Ahmet Balasagun şehrinde yaşayan bir tüccarım. Son yıllarda şehirde büyük değişimler yaşanıyor. Camiler, mescitler ve medreseler yapılıyor. Çocuklar medreselerde eğitim görüyor. Eski törenlerimizin bazıları sürüyor ama yeni dinimizin etkisiyle farklı gelenekler de ortaya çıkıyor. Taşınabilir eşyadan yaptığımız el sanatları yanında hat, tezhip gibi el sanatları gelişim gösteriyor. Ticaret yollarında Müslüman tüccarlarla daha güçlü ilişkiler kuruyoruz. Komşularımız artık zekât vermekten ve vakıflardan söz ediyor.

1. Verilen soruları metne göre cevaplayınız.

Metne göre Türk toplumunda hangi değişimlerin yaşandığını tabloya yazınız.

	Yaşanan Değişimler
Eğitim	
Mimari	
Sanat	
Sosyal Yardımlaşma	
Ticaret	

2. Bu değişimlerin sebepleri neler olabilir? Yazınız.

3. Ahmet'in yaşadığı dönemde yaşasaydınız sizi en çok hangi değişim etkilerdi? Neden?

C **Aşağıdaki tabloyu kullanarak, İslamiyet öncesi konar-göçer hayat ile İslamiyet sonrası yerleşik Türk-İslam hayatını sosyal yapılar açısından karşılaştırınız.**

	İslamiyet Öncesi (Bozkır Kültürü)	İslamiyet Sonrası (Türk-İslam Kültürü)
Barınma / Mimari	Çadır (Otağ)	
Sanat		Hat, tezhip
Ticaret	Panayırlar / Takas usulü	

4. Kervansaraylar, o dönemin "ücretsiz konaklama ve sigorta" merkezleriydi.

Günümüzde kervansarayların işlevini hangi kurumların ve yapıların yerine getirdiğini yazınız.

5. **Eski Türklerdeki** "Cihan Hâkimiyeti" **anlayışı ile İslamiyet'teki** "Cihat" **anlayışının birbirine benzemesinin Türklerin İslamiyet'i kabulünü nasıl kolaylaştırmış olabileceğini dönemin koşullarını göz önüne alarak açıklayınız.**

Ç Aşağıda Kaşgarlı Mahmut'un *Divânu Lugâti't-Türk* adlı eserinden bir harita ve Yusuf Has Hacib'in *Kutadgu Bilig* eserinden bir beyit verilmiştir.

"Dil, aslan gibidir; eşikte yatar. Dikkat etmezsen başını yer."

1. Bu eserlerin Türkçe yazılmasının, Türklerin İslam medeniyeti içinde kendi kültürel kimliklerini koruma çabasıyla nasıl bir ilişkisi vardır? Açıklayınız.

2. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Türk sanatına hat, tezhip ve minyatür gibi yeni sanat dalları girmiştir.

Bu değişim sürecini dönemin koşullarını göz önüne alarak değerlendiriniz.

D **Yaşadığınız şehirdeki tarihî camiyi, medreseyi veya Türk İslam eserleri olan bir müzeyi ziyaret ediniz. Bu geziyi sanal müze yoluyla da yapabilirsiniz.** (sanalmuze.gov.tr).

- **Ziyaret ettiğiniz mekânda Türk-İslam sentezine ait (örneğin kubbe yapısı, hat yazıları, çiniler) 3 farklı ögeyi fotoğraflayınız veya çiziniz.**
- **Bu ögelerin İslamiyet öncesi Türk kültürüyle bir bağı olup olmadığını araştırarak ulaştığınız bilgileri aşağıdaki boş kutuya yazınız.**

E **Aşağıdaki cümleyi akışa uygun olacak şekilde tamamlayınız.**

"Eğer Karahanlılar döneminde yaşayan bir çocuk olsaydım…"

NOTLAR

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutunuz.

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenme Etkinlikleri Seti 2. Bölüm (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net